

Blombergowa, Maria Magdalena / Trębaczewicz-Oziemska, Teresa

Dzieje Katedry Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego w latach 1945-1970

Światowit 32, 199-218

1971

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Maria Magdalena Blombergowa, Teresa Trębaczkiwicz-Oziemska
Katedra Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego

DZIEJE KATEDRY ARCHEOLOGII UNIwersYTETU ŁÓDZKIEGO W LATACH 1945 - 1970

Katedra Archeologii w Łodzi zaczęła funkcjonować niemal od pierwszych dni po wyzwoleniu miasta. W lutym 1945 r. pojawia się w Łodzi prof. K. Jażdżewski (mianowany 1. VI. 1946 r. profesorem nadzwyczajnym UŁ). Czynnie uczestniczy w tworzeniu Uniwersytetu Łódzkiego i Katedry Archeologii, która rozpoczęła działanie już w marcu. Oficjalnie została powołana do życia 1. IV. 1945 r. pod nazwą Katedra Prehistorii na ówczesnym Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Łódzkiego. Od pierwszych dni swego istnienia podjęła działalność dydaktyczną w szczupłym gronie pracowników — prof. dr K. Jażdżewskiego, mgr (obecnie docent) J. Kamińskiej i S. Madajskiego — oraz pierwszych słuchaczy — A. Gardawskiego, M. Rutkowskiej, A. Nadolskiego, J. Burschy, H. Koszańskiej, W. Sulikowskiej.

Niezwykłej ofiarności i szczególnemu zapałowi tego grona, a zwłaszcza kierownika Katedry prof. K. Jażdżewskiego, należy przypisać szybko i sprawną organizację placówki dydaktyczno-badawczej w mieście, które pozbawione było dotąd ośrodka uniwersyteckiego. Pierwsze wykłady i ćwiczenia odbywały się w Technikum Włókienniczym na ul. Żeromskiego, potem w gmachu Muzeum Archeologicznego na Placu Wolności, z którą to instytucją Katedra ściśle od pierwszych dni współpracowała, związana także personalnie osobą prof. Jażdżewskiego — kierownika Katedry i dyrektora Muzeum.

W maju 1952 r. przemianowano Katedrę wraz z połączonym z nią Zakładem Naukowym Prehistorii na Katedrę Archeologii Polski. Przez kilka lat, od r. 1951 do 1955 nie było samodzielnego kierunku archeologii na UŁ i w związku z tym Katedra pełniła na odcinku dydaktycznym funkcje usługowe w stosunku do innych kierunków na Wydziale. Archeologię jako kierunek studiów reaktywowano w r. 1956 i od tego czasu Katedra znowu szkoli młodą kadrę archeologów. Od roku akademickiego 1960/61 działają w Katedrze dwa Zakłady: Zakład Archeologii Polski Pierwotnej i Starożytnej (kierownik

prof. dr K. Jażdżewski) i Zakład Archeologii Polski Średniowiecznej (kierownik — prof. dr A. Nadolski). W r. 1967 Katedra Archeologii Polski została przemianowana na Katedrę Archeologii; nazwa ta obowiązuje do dziś.

Skład personalny Katedry w początkach jej istnienia przedstawiał się następująco: kierownik — prof. dr K. Jażdżewski, st. asystent — mgr J. Kamińska, mł. asystent — A. Gardawski, zastępca asystenta — S. Madajski, asystent wolontariusz — A. Nadolski. W roku akademickim 1948/49 nastąpiły pewne zmiany, A. Nadolski i S. Madajski zostali młodszymi asystentami, natomiast przestał pracować w Katedrze A. Gardawski. W roku akademickim 1950/51 odeszła z Uniwersytetu J. Kamińska, natomiast przez jeden rok pracownikami Katedry byli A. Abramowicz i W. Chmielewski, na stanowisko starszego asystenta został powołany mgr A. Nadolski, a S. Madajski został laborantem. Od roku 1951 do 1956 Katedra działała w uszczuplonym składzie personalnym; obok kierownika Katedry i Zakładu w osobie prof. K. Jażdżewskiego funkcję starszego asystenta, a od 1952 r. adiunkta pełnił dr A. Nadolski, który w r. 1954 został mianowany docentem, a obowiązki laboranta sprawował w dalszym ciągu S. Madajski (pracujący na Uniwersytecie do roku 1954). W roku akademickim 1956/57 rozpoczął pracę w Katedrze Archeologii na stanowisku adiunkta mgr J. Kmieciński, w tymże roku stanowisko laboranta zajęła M. M. Kossowska (obecnie Blombergowa). Dnia 30. V. 1957 r. prof. dr K. Jażdżewski został mianowany profesorem zwyczajnym Uniwersytetu Łódzkiego. W r. akad. 1957/58 pracę w Uniwersytecie podjęła mgr B. Lepówna, a w 1958/59 mgr H. Wiklak, oboje w charakterze starszych asystentów pełnili swe funkcje do roku 1961. W związku z podziałem Katedry w r. 1960 na dwa zakłady, do Zakładu Archeologii Polski Pierwotnej i Starożytnej z kierownikiem prof. dr K. Jażdżewskim, weszli adiunkt mgr J. Kmieciński, st. asystent mgr H. Wiklak i laborant M. Kossowska, do Zakładu Archeologii Polski Średniowiecznej z kierownikiem doc. dr A. Nadolskim — st. asystentka mgr B. Lepówna. W r. akad. 1961/62 nastąpiły w Katedrze zmiany personalne. W Zakładzie Archeologii Polski Pierwotnej i Starożytnej zaczęła pracować na stanowisku asystentki mgr U. Łopacka (obecnie Dmochowska), od r. 1964 st. asystentka; w Zakładzie Archeologii Polski Średniowiecznej — mgr T. Trębacziewicz, także na stanowisku asystentki, od 1964 r. st. asystentki. Mgr M. Blombergowa została asystentem naukowo-technicznym, a od 1967 r. st. asystentem naukowo-technicznym. W 1962 r. doc. A. Nadolski został mianowany profesorem nadzwyczajnym Uniwersytetu Łódzkiego. W r. akad. 1962/63 obok wyżej wymienionych pracowników Katedry funkcję asystenta stażysty objął mgr A. Nowakowski, który od r. 1966 pełni funkcję asystenta, a od r. 1968 st. asystenta w Zakładzie Archeologii Polski Średniowiecznej. W r. 1965 staż asystencki w Katedrze odbywał też mgr K. Walenta, który od r. 1966 jest zatrudniony na stanowisku asystenta naukowo-technicznego. Dr J. Kmie-

ciński został powołany przez Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego z dniem 17. X. 1968 r. na stanowisko docenta etatowego w Katedrze Archeologii na Wydziale Filozoficzno-Historycznym UŁ.

Od r. 1960 w ciągu kilku lat prof. K. Jażdżewski był kuratorem Katedry Archeologii Śródziemnomorskiej, po odejściu jej kierownika prof. Gostkowskiego na emeryturę.

Obok stałych pracowników zajęcia dydaktyczne zlecone pełnili w Katedrze przez kilka lat doc. dr W. Chmielewski i dr M. Chmielewska (wykłady i ćwiczenia z paleolitu), mgr inż. A. Kanwiszer i S. Madajski (ćwiczenia z zakresu konserwacji zabytków), doc. dr A. Abramowicz (zajęcia proseminaryjne dla studentów III r.).

Prof. A. Nadolski z kolei przez kilka lat prowadził wykłady zlecone w Państwowej Wyższej Szkole Pedagogicznej w Łodzi, następnie na Uniwersytecie im. Mikołaja Kopernika w Toruniu i Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. W 1959 r. z inicjatywy British Council prof. K. Jażdżewski miał cykl wykładów na uniwersytetach w Cambridge, Oxford i w Londynie. Doc. dr J. Kmieciński natomiast pół roku pełnił funkcję starszego asystenta w Instytucie Pre- i Protohistorii Uniwersytetu w Bonn.

Prof. dr A. Nadolski w roku akad. 1967/68 pełnił funkcję prorektora do spraw studenckich, a w r. 1968/69 funkcję rektora Uniwersytetu Łódzkiego.

Doc. dr J. Kmieciński jest aktualnie Przewodniczącym Uczelnianej Rady do Spraw Młodzieży i członkiem Senatu.

Profesorowie Katedry byli wielokrotnie odznaczani — prof. K. Jażdżewski m. in. Krzyżem Kawalerskim i Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, a prof. A. Nadolski — Złotym Krzyżem Zasługi.

Katedra Archeologii UŁ przez cały okres swej 25-letniej działalności współpracowała z szeregiem instytucji pokrewnych — z Muzeum Archeologicznym i Etnograficznym w Łodzi, z Kierownictwem Badań nad Początkami Państwa Polskiego i wyrosłym z niego Instytutem Historii Kultury Materialnej PAN, z Polskim Towarzystwem Archeologicznym, Oddział w Łodzi, oraz z Urzędem Inspektora Rzecznawcy Zabytków Archeologicznych (późniejszy Urząd Konserwatora Zabytków Archeologicznych). Z instytucjami tymi Katedra była i w wielu wypadkach jeszcze jest związana lokalowo i personalnie oraz, zwłaszcza w początkach, organizacją wspólnych badań.

Katedra dysponuje kilkoma lokalami, własną pracownią fotograficzną oraz znaczną ilością pomocy naukowych (kilkaset map szczegółowych i ogólnych, kilka tysięcy przeźroczy, kilka epidiaskopów i rzutników) i sprzętu badawczego (instrumenty pomiarowe, sprzęt obozowy).

Biblioteka Katedry licząca ponad 7-tysięcy woluminów, połączona jest lokalowo z Biblioteką Muzeum Archeologicznego i wraz z czytelnią stanowi cenną pomoc w pracy dydaktycznej i badawczej.

W okresie całej swojej działalności na polu dydaktycznym, Katedra wykszoliła 58 magistrów, 8 doktorów i 4 docentów. Wychowankami Katedry są dwaj profesorowie — prof. dr A. Nadolski i prof. dr A. Gardawski (obecnie kierownik Katedry Archeologii Polski na Uniwersytecie im. Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie).

WYKAZ HABILITACJI, DOKTORATÓW I MAGISTERIÓW UZYSKANYCH
W KATEDRZE ARCHEOLOGII UNIwersYTETU ŁÓDZKIEGO W LATACH
1945 - 1970

HABILITACJE

1954

1. Andrzej Nadolski, na podstawie całokształtu dorobku naukowego i dydaktycznego.

1963

2. Waldemar Chmielewski, na podstawie pracy: *Dzieje grup ludzkich zamieszkujących ziemie Polski w plejstocenie*, publ. Warszawa 1964.

1968

3. Jerzy Kmiecński, na podstawie całokształtu dorobku naukowego i dydaktycznego.

1970

4. Przemysław Smolarek, na podstawie pracy: *Studia nad sztuknictwem Pomorza Gdańskiego X - XIII w.*

ROZPRAWY DOKTORSKIE

1951

1. Janina Kamińska, *Grody wczesnośredniowieczne ziem Polski Środkowej na tle osadnictwa*, publ. Łódź 1953.

2. Andrzej Nadolski, *Studia nad uzbrojeniem polskim w X, XI i XII w.*, publ. Łódź 1954.

1960

3. Waldemar Chmielewski, *Kultura jerzmanowicka i jej stosunek do innych kultur górnego paleolitu Europy*, publ. *Civilisation de Jerzmanowice*, Wrocław 1961.

1961

4. Henryk Wiklak, *Kultura łużycka w III i IV okresie epoki brązu w Polsce Środkowej*, publ. Łódź 1963.

1962

5. Jerzy Kmiecński, *Zagadnienie tzw. kultury gocko-gepidzkiej na Pomorzu we wczesnym okresie rzymskim*, publ. Łódź 1962.

1964

6. Adam Nahlik, *Tkactwo Nowogrodu Wielkiego do XIV w.*, publ. Wrocław 1964.

1965

7. Lidia Gabałówna, *Podstawy chronologiczne grupy brzesko-kujawskiej*, publ. Łódź 1966.

8. Janusz Kramarek, *Wczesnośredniowieczne grodziska ryczyńskie na Śląsku*, publ. Wrocław 1969.

TEMATY PRAC MAGISTERSKICH

1949

1. Andrzej Nadolski, *Cmentarzyska z późnego okresu lateńskiego w Gledzianówku i Brzozówce w Polsce Środkowej*, publ. „Wiadomości Archeologiczne” t. 18; „Sprawozdania z czynności i posiedzeń w 1949 r. ŁTN”, Łódź 1952.

2. Aleksander Gardawski, *Niektóre zagadnienia kultury trzcinieckiej w świetle wykopalisk w Lubnej*, publ. „Wiadomości Archeologiczne” t. 18; „Sprawozdania z czynności i posiedzeń w 1949 r. ŁTN”, Łódź 1952.

1951

3. Waldemar Chmielewski, *Zagadnienie grobów kujawskich w świetle ostatnich badań*, publ. Łódź 1954.

4. Halina Anna Ząbkiewicz-Koszańska, *Cmentarzysko kultury lużyckiej w Łodzi-Rudzie Pabianickiej*, publ. „Przegląd Archeologiczny”, t. 10.

1952

5. Jan Trzeciakowski, *Kultura ceramiki sznurowej na terenie Polski Środkowej*.

6. Romana Barnycz (obecnie Gupieniec), *Gospodarstwo domowe gdańskie XI - XIII w.* Wykorzystano w publ.: *Naczynia drewniane z Gdańska z XI - XIII w.*, Łódź, 1959.

7. Eleonora Byrska (obecnie Kaszewska), *Budownictwo mieszkalne w Gdańsku w XI - XIII w.*, publ. „Studia Wczesnośredniowieczne” t. 3.

8. Jerzy Kmiecinski, *Sprzęt rybacki i organizacja rybolowstwa w Gdańsku w XII i XIII w.*, publ. „Studia Wczesnośredniowieczne” t. 3.

9. Jerzy Pfeifer, *Importy rzymskie w Polsce Środkowej*.

10. Andrzej Abramowicz, *Sztuka zdobnicza Polski XII - XIII w., w świetle badań prowadzonych w Tumie pod Łęczycą*. Wykorzystano w publ.: *Przedmioty ozdobne z grodziska pod Łęczycą*, „Studia Wczesnośredniowieczne” t. 3.

11. Lidia Gabałówna, *Rzemiosło garncarskie i funkcje naczyń we wczesno-feudalnych procesach produkcji w świetle badań w Tumie pod Łęczycą*.

1953

12. Aldona Chmielowska, *Handel na Pomorzu Gdańskim we wczesnym średniowieczu.*

13. Henryk Wiklak, *Produkcja szewska w Gdańsku wczesnośredniowiecznym w XII - XIII w.* Wykorzystano w publ.: *Obuwie gdańskie z X - XIII w.*, „Gdańsk Wczesnośredniowieczny” t. 3.

14. Andrzej Zbierski, *Zagadnienie metalurgii żelaznej w XII - XIII w., w świetle badań na grodzisku łączyckim.* Wykorzystano w publ.: *Górnictwo i hutnictwo w świetle materiałów z grodziska łączyckiego*, „Studia Wczesnośredniowieczne” t. 3.

15. Tadeusz Poklewski, *Stosunki polsko-niemieckie we wczesnym średniowieczu w świetle materiałów archeologicznych z ziem polskich.*

16. Barbara Lepówna, *Ceramika gdańska w XI - XIII w.*

1961

17. Maria Magdalena Blombergowa, *Pradzieje powiatu kutnowskiego.*

18. Urszula Łopacka (obecnie Dmochowska), *Pradzieje powiatu łowickiego.*

19. Januariusz Janikowski, *Pradzieje powiatu wieluńskiego.*

20. Jan Kucharski, *Pradzieje powiatu łaskiego.*

21. Zdzisław Kaszewski, *Pradzieje Łodzi i powiatu łódzkiego.*

22. Teresa Trębacziewicz (obecnie Trębacziewicz-Oziemska), *Pradzieje powiatu Piotrków Trybunalski.*

1962

23. Antoni Ignacy Dmochowski, *Pradzieje powiatu brzezińskiego.*

24. Anna Kufel (obecnie Dzierzgoska), *Pradzieje powiatu pajęczańskiego.*

25. Andrzej Nowakowski, *Pradzieje powiatu radziejowskiego.*

26. Andrzej Polkowski, *Elementy kultury rzymskiej okresu cesarstwa w Indiach.*

27. Maria Polkowska, *Pradzieje powiatu poddębickiego.*

1963

28. Maria Jażdżewska, *Pradzieje powiatu łączyckiego (od neolitu do późnego latenu).*

29. Stanisław Farion, *Kontakty kultury wschodniopomorskiej z kręgiem jastorfskim*, publ. w druku.

30. Jan Konopski, *Pradzieje powiatu wieruszowskiego.*

1964

31. Joanna Rumińska, *Pradzieje powiatu radomszczańskiego i pradzieje powiatu bełchatowskiego.*

32. Ewa Myszkiewicz-Niesiołowska, *Cmentarzysko neolityczne na stanowisku 6 w Pikutkowie, pow. Włocławek*, publ. „Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi”, Seria Archeologiczna, Nr 14, 1967.

33. Bogusław Abramek, *Wyniki badań wykopaliskowych z 1938 r. na st. 2 w Brześciu Kujawskim, pow. Włocławek.*
34. Jerzy Augustyniak, *Osada wczesnośredniowieczna i bród w Spędozynie, pow. Poddębice*, publ. „Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi”, Seria Archeologiczna Nr 15, 1968.
35. Ryszard Mazurowski, *Zastosowanie geofizycznych metod sondażowych w badaniach archeologicznych.*
1965
36. Krzysztof Walenta, *Kultura wschodniopomorska w Polsce Środkowej.*
37. Jiro Hasegawa, *Osada z okresu wędrówek ludów w Olewinie, pow. Wieluń.*
38. Andrzej Wójcik, *Średniowieczne podkowy w Polsce.*
39. Marian Głosek, *Fibule późnorzymskie na stanowiskach wczesnośredniowiecznych w Polsce.*
40. Małgorzata Kowalczyk, *Ślady kultów pogańskich we wczesnośredniowiecznych znaleziskach na terenie Polski*, publ. *Wierzenia pogańskie za pierwszych Piastów*, Łódź 1968.
41. Małgorzata Kanwiszerowa, *Zastosowanie palinologii w badaniach archeologicznych.*
1966
42. Maria Chyżewska, *Zagadnienie stel kamiennych w rejonie Bałtyku w okresie późnolateńskim i rzymskim*, publ. w druku.
43. Małgorzata Samol, *Importy ruskie w kulturze materialnej Państwa Polskiego w okresie wczesnośredniowiecznym.*
44. Romuald Dragan, *Petrograficzne, chemiczne i spektograficzne analizy ceramiki starożytnej.*
45. Stanisław Marcin Gąsior, *Osadnictwo neolityczne na morenie radziejowsko-opatowickiej.*
46. Mieczysław Wrzosek, *Kultura ceramiki sznurowej w Polsce Środkowej.*
1967
47. Lech Kajzer, *Współczesny stan badań nad zagadnieniem ciągłości osadnictwa.*
48. Zdzisława Wawrzonowska, *Rybołówstwo w ziemi łeczycko-sieradzkiej na podstawie źródeł archeologicznych i pisanych we wczesnym średniowieczu.*
49. Maria Baranowska, *Drogi i mosty w Polsce wczesnośredniowiecznej w świetle źródeł archeologicznych.*
1968
50. Ewa Wójcikowa, *Stałe wystawy archeologiczne w Muzeum Archeologicznym i Etnograficznym w Łodzi, w latach 1945 - 1967.*

51. Grażyna Kejna, *Łowiectwo w ziemi łęczycko-sieradzkiej w wieku X - XIII*.
52. Olga Naumowicz, *Włókiennictwo w ziemi łęczycko-sieradzkiej w X - XIII wieku*.
53. Tadeusz Makiewicz, *Cmentarzysko z młodszego okresu rzymskiego w Białej, pow. Łódź*, publ. w druku.
1969
54. Jerzy Wójcik, *Cmentarzysko i osada kultury wenedzkiej w Otłoczynie, pow. Toruń*.
55. Anna Wesołowska, *Obrządek pogrzebowy na cmentarzyskach w ziemi sieradzkiej i łęczyckiej w XI - XIII w.*
1970
56. Krystyna Potocka, *Skarby halsztackie w Polsce Środkowej i na Kujawach*.
57. Janusz Barszczak, *Skarby z okresu rzymskiego w górnym i środkowym dorzeczu Warty*.
58. Tadeusz Grabarczyk, *Struktury społeczne plemion kultury oksywskiej*.

DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWO-BADAWCZA

W latach 1945 - 1970 Katedra Archeologii UŁ podjęła szereg prac naukowo-badawczych, z których znaczna część została wykonana, część zaś jest w trakcie realizacji.

Dotychczasowa węzłowa problematyka badawcza:

1. Osadnictwo starszej, środkowej i młodszej epoki kamienia na terenie Jury Krakowsko-Wieluńskiej, na ziemiach Polski środkowej i na Kujawach (K. Jażdżewski).
2. Geneza i chronologia kultur neolitycznych na terenie Polski i Europy środkowej (K. Jażdżewski).
3. I - II okres epoki brązu w Polsce — synteza (K. Jażdżewski).
4. Początki kultury łużyckiej na terenie Polski środkowej (K. Jażdżewski, H. Wiklak).
5. Elementy ciągłości osadniczej na ziemiach polskich od epoki brązu do wczesnego średniowiecza (K. Jażdżewski, J. Kmiecński).
6. Zagadnienie tworców protopaństwowych w okresie rzymskim na terenie ziem Polski środkowej (K. Jażdżewski).
7. Wkład Germanów w kształtowanie się stosunków politycznych i kulturowych w pierwszych wiekach n.e.
 - a) na terenie Europy środkowej i wschodniej ze szczególnym uwzględnieniem Pomorza wschodniego oraz rola Gotów i Gepidów (J. Kmiecński);

- b) na północnych wybrzeżach Morza Czarnego — Państwo Hermanaryka (J. Kmiecinski).
8. Powiązania kultury czerniachowskiej i wenedzkiej (U. Dmochowska).
9. Okres wędrówek ludów w Polsce — synteza (K. Jażdżewski).
10. Osadnictwo pradziejowe w rejonie Bełchatowa (zespołowe).
11. Ciągłość osadnictwa w dolinie Neru w starożytności i we wczesnym średniowieczu (zespołowe).
12. Wczesnośredniowieczna kultura ziem Polski środkowej i Pomorza Gdańskiego ze szczególnym uwzględnieniem kształtowania się kultury miejskiej, produkcji rzemieślniczej i rękodzielniczej oraz rybołówstwa (K. Jażdżewski, A. Nadolski, J. Kamińska, J. Kmiecinski, B. Lepówna, H. Wiklak).
13. Badanie średniowiecznego osadnictwa grodowego i wiejskiego we Francji (A. Nadolski).
14. Kontakty polsko-ruskie we wczesnym średniowieczu (K. Jażdżewski i A. Nowakowski).
15. Wojskowość średniowieczna
- a) uzbrojenie i sztuka wojenna Polski we wczesnym średniowieczu (A. Nadolski);
- b) miecze średniowieczne w Polsce (A. Nadolski);
- c) uzbrojenie Słowian połabskich (T. Oziemska);
- d) archeologiczne badanie pobojozisk (A. Nadolski).
16. Przemiany kulturowe w basenie Bałtyku w XIII - XV w. (A. Nadolski, J. Kmiecinski, K. Walenta).
17. Archeologiczne metody badawcze (K. Jażdżewski, A. Nadolski, J. Kmiecinski, M. Blombergowa).
18. Historia archeologii, dzieje muzealnictwa i ochrony zabytków (K. Jażdżewski, A. Nadolski).

BADANIA TERENOWE

Od początku swego istnienia Katedra prowadziła i prowadzi nadal ożywioną działalność badawczą w terenie. W pierwszym okresie (do 1948 r.) koncentrowano się głównie na badaniach zwiadowczych w Polsce środkowej. Z powodu braku przed II wojną światową ośrodka badań naukowych w Łodzi, region łódzki był słabo zbadany, z rzadka tylko penetrowany przez archeologów z innych ośrodków. Badania powierzchniowe w następnym etapie objęły tereny północno-zachodnie Polski. Ich celem było zdobycie informacji o archeologicznym stanie tych ziem. W wyprawach tych brali czasem udział goście zagraniczni, m.in. prof. Arbman (Skandynawia). Badaniami powierzchniowymi objęto również województwa bydgoskie i gdańskie. Kontakty z tymi terenami nawiązane w czasie wycieczek zwiadowczych w latach 1946/47

utrzymywane są do dziś. W ramach ćwiczeń ze studentami archeologii prowadzono badania powierzchniowe na terenie województw poznańskiego, koszalińskiego, gdańskiego, szczecińskiego, zielonogórskiego, katowickiego, krakowskiego, kieleckiego i lubelskiego. W efekcie tych wycieczek odkryto wiele nowych stanowisk archeologicznych. Szczególnie intensywnymi badaniami objęto mikroregiony w okolicy Lutomińska, Odrów i Węsiór oraz powiat bełchatowski. Obok odkrywania i rejestracji nowych stanowisk, celem licznych rekonesansów była inwentaryzacja i weryfikacja grodzisk z terenów ziem Polski środkowej.

Prace wykopaliskowe, prowadzone w latach 1947-1970 wiązały się z problematyką naukowo-badawczą podejmowaną w Katedrze. Stacjonarne długotrwałe wykopaliska, mające na celu możliwie pełne wyeksplorowanie badanych obiektów przeprowadzono na cmentarzyskach w Węsiórach i Odrach. Wyniki badań tych obiektów posłużyły do wyjaśnienia problemu pobytu Germanów i charakteru kultury oksywskiej. W związku z problemem tworów protopaństwowych przeprowadzono łącznie z Muzeum Archeologicznym i Etnograficznym w Łodzi badania grobów książęcych w Przywozie, pow. Wieluń. W związku z zagadnieniem tworzenia się organizacji grodowej, powstania wczesnych organizmów miejskich prowadzono długotrwałe badania wykopaliskowe w Gdańsku i Czerwieniu, uczestniczono także w pracach prowadzonych przez inne instytucje archeologiczne ośrodka łódzkiego w Tumie pod Łęczycą i w Sieradzu. Tuż po wojnie podjęto badania w Lutomińsku na cmentarzysku wczesnośredniowiecznym i na innych obiektach w tym rejonie. Inne cmentarzyska wczesnośredniowieczne zbadane przy udziale Katedry, to Poddębice i Psary, pow. Piotrków Tryb. Do ważniejszych obiektów będących przedmiotem zainteresowania Katedry należy pobożowisko z okresu wojny trzynastoletniej pod Świecinem, pow. Puck i domniemany grób Raveńska w Żarnowcu. Badania kompleksowe z udziałem przedstawicieli różnych dyscyplin z dziedziny nauk humanistycznych i przyrodniczych, mające charakter metodyczny, przeprowadzono na terenie Tatrzańskiego Parku Narodowego. W ostatnim okresie koncentruje się maksymalnie wysiłek obu Zakładów dla realizacji wspólnych problemów badawczych. Głównym tematem, nad którym obecnie pracuje Katedra, są stosunki słowiańsko-germańskie w basenie Bałtyku u schyłku starożytności i w średniowieczu. Rozpoczęto ostatnio badania w miejscu dawnej kasztelanii raciąskiej (grodzisko i cmentarzysko) oraz komturii tucholskiej (zamek i miasto). Do badań tych powstał interdyscyplinarny zespół naukowo-badawczy, w którego skład wchodzi reprezentanci różnych specjalności naukowych (archeologia, historia, architektura, geomorfologia, antropologia, chemia) z wielu instytucji naukowych (poza Katedrą, która pełni rolę kierowniczą, Zakład Archeologii IHKM PAN w Łodzi, Uniwersytet im. M. Kopernika w Toruniu i Politechnika Gdańska).

Rejony objęte badaniami powierzchniowymi oraz stanowiska zbadane przez Katedrę (lub przy jej udziale) metodą wykopaliskową — ilustruje załączona mapa.

KONTAKTY Z INSTYTUCJAMI ZAGRANICZNYMI I MIĘDZYNARODOWYMI

Katedra Archeologii utrzymuje bliskie kontakty z szeregiem instytucji archeologicznych zagranicznych i prowadzi wymianę czasopism i publikacji niemal z wszystkimi bibliotekami archeologicznymi w Europie (np. Moskwa, Kijów, Leningrad, Praga, Brno, Koszyce, Budapeszt, Sofia, Bukareszt, Lipsk, Berlin, Drezno, Schwerin, Helsinki, Oslo, Sztokholm, Bergen, Lund, Kopenhaga, Aarhus, Londyn, Hamburg, Lizbona, Madryt, Rzym) i poza Europą (np. Stany Zjednoczone A.P., Australia).

Kierownik Katedry jako jeden z czterech członków Narodowego Komitetu Polskiego wchodzi od 1956 r. w skład Komitetu Wykonawczego i Rady Stałej Międzynarodowej Unii Nauk Prahistorycznych i Protohistorycznych, ponadto jest członkiem Międzynarodowej Unii Nauk Antropologicznych i Etnograficznych. Uczestnicząc czynnie w posiedzeniach i Kongresach tych organizacji reprezentował polską archeologię w Lund, Dublinie, Hamburgu, Belgradzie, Aarhus, Pradze, Saragossie, Moskwie, Rzymie, Tokio, Kioto i w Flaggstatt. Prof. dr A. Nadolski brał również czynny udział w całym szeregu Kongresów Archeologicznych (w Hamburgu, Rzymie, Kopenhadze, Pradze) w charakterze referenta i niekiedy współorganizatora. Jest członkiem licznych towarzystw naukowych zagranicznych, np. The Arms and Armour Society w Londynie. Doc. dr J. Kmiecinski dwukrotnie w celach naukowych wyjeżdżał na czas dłuższy na stypendia naukowe do Związku Radzieckiego. Uczestniczył w badaniach wykopaliskowych w krajach skandynawskich (Szwecja, Norwegia, Dania). Jest członkiem Towarzystw Naukowych w Norwegii i Danii.

Katedra utrzymuje żywe kontakty z Uniwersytetem Karola Marksa w Lipsku (wycieczka pracowników i studentów Katedry do NRD i przyjazd podobnej grupy z Lipska do Polski), z Uniwersytetem w Aarhus i Kijowie (wymiana studentów na praktyki wakacyjne), z Uniwersytetem w Exeter (wyjazd grupy pracowników i studentów na wykopaliska w Winchester)

DOROBEK PUBLIKACYJNY I REDAKCYJNY

Katedra ma na swoim koncie znaczny dorobek publikacyjny. Liczne artykuły zamieszczane były w wielu czasopismach krajowych i zagranicznych, najczęściej w „Pracach i Materiałach Muzeum Archeologicznego i Etnografi-

cznego w Łodzi", „Zeszytach Naukowych Uniwersytetu Łódzkiego", „Studiach Wczesnośredniowiecznych", „Archeologicznych Rozhledach". Publikacje w formie książkowej ukazywały się przeważnie w ramach serii wydawniczej „Acta Archaeologica Universitatis Lodziensis" (obecnie „Acta Archaeologica Lodziensis").

Prof. dr K. Jażdżewski jest autorem ponad 250 pozycji, z których ok. 170 przypada na okres powojenny. Wśród nich jest kilka publikacji o walorze ogólniejszym, jak „Atlas do pradziejów Słowian", „Pradzieje Polski", czy „Poland" — archeologia Polski w języku angielskim.

Prof. dr A. Nadolski ma w swoim dorobku ponad 100 pozycji, a wśród nich kilka obszernych prac o walorze pionierskim z dziedziny polskiej wojskowości wczesnośredniowiecznej, np. *Studia nad uzbrojeniem polskim w wiekach X, XI, XII*.

Najważniejsze pozycje bibliograficzne doc. dr J. Kmiecńskiego dotyczą problematyki okresu rzymskiego, np. *Zagadnienie kultury gocko-gepidzkiej na Pomorzu Wschodnim w okresie wczesnorzymskim*.

Pracownicy Katedry opracowali też szereg haseł do rozmaitych archeologicznych wydawnictw encyklopedycznych, jak *Słownik Starożytności Słowiańskich*, *Glossarium Archaeologicum*, *Handbuch zur Vor- und Frühgeschichte Europas*.

Katedra brała też czynny udział w pracach zespołów redakcyjnych wydawnictw naukowych. Prof. K. Jażdżewski jest m.in. redaktorem serii: *Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi*, *Biblioteka Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego*, *Acta Archaeologica Lodziensis*, ponadto międzynarodowej serii wydawniczej — *Inventaria Archaeologica* (wydawanej w języku francuskim). Jest kierownikiem komitetu redakcyjnego *Glossarium Archaeologicum* — słownika ilustrowanego w 24 językach. Doc. dr J. Kmiecński redagował II tom książki *I Międzynarodowego Kongresu Archeologii Słowiańskiej w Warszawie*.

NAJWAŻNIEJSZE POZYCJE BIBLIOGRAFICZNE PRACOWNIKÓW KATEDRY ARCHEOLOGII, W OKRESIE ICH PRACY NA UNIWERSYTECIE ŁÓDZKIM

KONRAD JAŹDŻEWSKI

1. *Gdzie była prakolebka Słowian?*, z cyklu: *Prasłowiańszczyzna i Polska pierwotna*, zes. 2, Łódź. 1947.

2. *O zagadnieniu początków kultury łuzyckiej*, „*Slavia Antiqua*", t. 1, Poznań 1948.

3. *Atlas do pradziejów Słowian* (i równoległe wydanie angielskie: *Atlas to the Prehistory of the Slavs*), część I i II, Łódź 1948 - 49.

4. *Kujawskie przyczynki do zagadnienia tubylczości Słowian na ziemiach polskich*, „Wiadomości Archeologiczne” t. 16, 1939 - 1948.

5. *Początki kultury ludzkiej w Europie — człowiek starszego paleolitu*, z cyklu: *Europa prehistoryczna*, I, Katowice 1948.

6. *Ježdecké hroby v Lutomiarsku u Lodze*, „Archeologické Rozhledy”, 1951, z. 4.

7. *Prvý nález kosterných zbytku i paleolitického člověka v Polsku*, „Archeologické Rozhledy”, 1951, z. 4.

8. *OGólne wyniki dotychczasowych badań archeologicznych w Gdańsku*, „Studia Wczesnośredniowieczne”, t. 3, 1955.

9. *Stosunki polsko-ruskie we wczesnym średniowieczu w świetle archeologii*, „Pamiętnik Słowiański”, t. 4, z. 2, 1955.

10. *Kształtowanie się wczesnośredniowiecznej kultury miejskiej w Polsce w świetle badań w latach 1945 - 1954*, „Pierwsza Sesja Archeologiczna IHKM PAN, Warszawa 5.-8. V. 1955”, Warszawa-Wrocław 1957.

11. *Gdańsk X - XIII w. na tle Pomorza wczesnośredniowiecznego. Pomorze Średniowieczne*, t. I, Warszawa 1958.

12. *Z zagadnień ciągłości kulturowej i osadniczej na ziemiach Słowiańszczyzny pierwotnej*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego”, seria I, zeszyt S, 1958.

13. *Geneza państwa ruskiego w świetle źródeł archeologicznych* (referat wygłoszony na Sesji Naukowej Instytutu Historycznego Uniwersytetu Poznańskiego w dn. 10. I. 1958 r.), „Studia Historica — w 35 lecie pracy naukowej Henryka Łowmiańskiego”, Warszawa 1958.

14. *Uwagi o chronologii ceramiki zachodnio-słowiańskiej z wczesnego średniowiecza* (też w języku francuskim), „Przegląd Archeologiczny”, t. 10, 1958.

15. *Das gegenseitige Verhältnis slawischer und germanischer Elemente in Mitteleuropa seit dem Hunneneinfall bis zur awarischen Landnahme an der mittleren Donau*, „Archaeologia Polona”, t. 2, 1959; wersja polska: *Wzajemny stosunek elementów słowiańskich i germańskich w Europie Środkowej w czasie od najścia Hunów aż do usadowienia się Awarów nad środkowym Dunajem*, „Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi”, Seria Archeologiczna, Nr 5, 1960.

16. tłum.: S. J. De Laet, *Archeologia i jej problemy*, Warszawa 1960 (współ ze Stefanią Jażdżewską).

17. *Stosunki etniczne na Śląsku w I tysiącleciu przed n.e. i w I tysiącleciu n.e.*, „Śląsk”, Biblioteczka Wiedzy o Śląsku, Seria Archeologiczna nr 2, Katowice 1960.

18. *Kultura pucharów lejkowatych* (rozważania na temat jej genezy i systematyki), „Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi”, Seria Archeologiczna, Nr 6, 1961; tamże w języku angielskim.

19. *Central European Origins of the Early Mediaeval Civilization of the Slavs* (Poland-Germany, April-May-June 1962, London 1962, vol. VI, N° 2/20).
20. *Muzealnictwo i ochrona zabytków — zarys historyczny*, Warszawa 1966.
21. Red. i wstęp: *Z przeszłości Pomorza Wschodniego*, Wrocław 1962, Popularno-naukowa Biblioteka Archeologiczna nr 8.
22. *O trwałości i wiarogodności ustnej tradycji historycznej u ludów niepiśmiennych. Munera Archaeologica Iosepho Kostrzewski quinquagesimum annum optimarum artium studiis deditum peragenti ab amicis, collegis, discipulis oblata*, Poznań 1963.
23. *Specyfika archeologiczna Polski Środkowej*, „Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi”, Seria Archeologiczna, Nr 10, 1963.
24. Rozdział: *Neolit, I - II okres epoki brązu i okres wędrowek ludów*, w: *Pradzieje Polski*, Wrocław-Kraków-Warszawa 1965.
25. Poland (Archeologia Polski w j. angielskim), London 1965.
26. *Pradzieje Pomorza Gdańskiego w I tysiącleciu n.e. Województwo Gdańskie w XX-leciu Polski Ludowej*, Księga referatów i materiałów Sesji Naukowej z 11 - 12 maja 1965 r., Gdańsk 1965.
27. *O zagadnieniu polskich instrumentów strunowych z wczesnego średniowiecza*, „Prace i materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi”, Seria Archeologiczna, Nr 12, 1966.
28. (wespół z J. Kamińską i R. Gupieniec) *Le Gdańsk des Xe - XIIIe siècles*, Archaeologia Urbium (Pologne), fascicula Ier, Warszawa 1966.
29. *Die Dobrodzienier Gruppe der Völkerwanderungszeit in Polen (Zusammenfassung)*, *Atti del VI Congresso Internazionale delle Scienze Preistoriche e Protostoriche*, III Comunicazioni-Sezioni V - VIII, Roma 1966.
30. *O tworcach protopaństwowych z I połowy I tysiąclecia n.e. w Europie Środkowej*, „Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi”, Seria Archeologiczna, Nr 14, 1967; Wersja w j. niemieckim: *Über Frühformen von Staatsgebiden in Mitteleuropa während der 1. Hälfte des I Jahrtausende u.Z.* (Actes du VIIe Congrès International des Sciences Préhistoriques et Protohistoriques à Prague 21 - 27. VIII. 1966, Praga 1968).
31. *Z problematyki początków Słowiańszczyzny i Polski*, cz. I. „Acta Archaeologica Lodziensia”, nr 18, 1968.
32. *Problematyka i potrzeby badań V - VIII wieku*, „Archeologia Polski”, t. 12, z. 2, 1968.
33. *O możliwościach poznawczych archeologii w kwestiach etnicznych*, „Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi”, Seria Archeologiczna, nr 16, 1969.

ANDRZEJ NADOLSKI

1. *Kilka uwag o inkrustowanych grotach oszczepów z późnego okresu rzymskiego*, „*Slavia Antiqua*”, t. 2, 1949/50.
2. *Cmentarzyska z późnego okresu lateńskiego w Gledzianówku i w Brzozówce w Polsce Środkowej*, „*Wiadomości Archeologiczne*”, t. 18, z. 1 - 2.
3. *W sprawie nomenklatury bronioznawczej w polskiej archeologii wczesnohistorycznej*, „*Sprawozdania PMA*”, t. 4, 1951.
4. *Studia nad uzbrojeniem polskim w X - XIII wieku*, Łódź 1954.
5. *Z badań nad wczesnośredniowieczną Łęczycą (problemy i potrzeby badawcze)*, „*Studia Wczesnośredniowieczne*”, t. 3, 1955.
6. *W sprawie datowania i rekonstrukcji umocnień grodowych w Łęczycy*, „*Studia Wczesnośredniowieczne*”, t. 3, 1955.
7. *Polskie siły zbrojne w czasach Bolesława Chrobrego, Zarys strategii i taktyki*, Łódź 1956.
8. *Budownictwo obronne Polski wczesnofeudalnej w świetle źródeł pisanych* (współ z W. Sulikowską), „*Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego*”, Seria I, t. 7, 1957.
9. *Cmentarzysko z XI wieku w Lutomierniku pod Łodzią* (współ z A. Abramowiczem i T. Poklewskim), Łódź 1959.
10. *Łeczyckie opactwo Panny Marii w świetle badań z lat 1954 - 56* (współ z A. Abramowiczem, T. Poklewskim i A. Kasinowskim), „*Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi*”, Seria Archeologiczna, Nr 4, 1960.
11. *Uwagi o wczesnośredniowiecznych hełmach typu „wielkopolskiego”*, „*Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi*”, Seria Archeologiczna, Nr 5, 1960.
12. *Die Normung in der Publikation von archäologischen Quellen*, „*Archaeologia Polona*”, t. 3, 1960.
13. *Ancient Polish Arms and Armour*, cz. I., „*The Journal of the Arms and Armour Society*”, t. 4, nr 2, 1962.
14. *Polskie siły zbrojne i sztuka wojenna w początkach państwa polskiego*, w: *Początki Państwa Polskiego*, t. I, Poznań 1962.
15. *Zabytki uzbrojenia jako źródło do dziejów polskiego średniowiecza*, „*Studia Źródłoznawcze*”, t. 8, 1963.
16. *Uwagi o metodzie publikowania źródeł archeologicznych*, „*Kwartalnik Historii Kultury Materialnej*”, t. 11, nr 3 - 4, 1963.
17. *O problematyce, programie i metodzie badań osad rozproszonych*, „*Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi*”, Seria Archeologiczna, Nr 10, 1963.
18. *Bemerkungen zur Methode der Veröffentlichung von archäologischen Quellen*, „*Bibliotheca Classica Orientalis*”, Jahrg. 9, z. 6, 1964.

19. *Le village déserté de Montaigut: rapport de fouilles* (współ z W. Henslem i innymi) w: *Villages désertés et histoire economique XI - XVIII siecle*, Paris 1965.
20. *Wojskowość polska w okresie wczesnofeudalnym* (współ z A. F. Grabskim) w: *Zarys historii wojskowości polskiej*, t. 1, Warszawa 1965.
21. *Sur la méthode des recherches archéologiques dans les sites protourbains dispersés* (Résumé) w: *Atti del VI Congresso Internazionale della Science Preistoriche e Protoistoriche*, t. 2, Firenze 1965.
22. *Łęczycza wczesnośredniowieczna* (współ z A. Abramowiczem, T. Poklewskim i J. Wieczorkiem), t. 1, Wrocław-Warszawa-Kraków 1966.
23. *Spicymierz nad Wartą, średniowieczny zespół osadniczy*, „Archeologia Polski”, t. 10, z. 2, 1966.
24. *Dzieje archeologii polskiej w XIX i XX w.*, „Studia i Materiały z Dziejów Nauki Polskiej”, Seria A., z. 9.
25. *Wczesnośredniowieczne militaria z Jeziora Lednickiego*, „Studia Muzealne”, t. 5, 1966.
26. „Szczerbiec” (próba analizy bronzoznawczej), *Na granicach archeologii*, Łódź 1968.
27. *Hełm i fragmenty zbroi z Siedlątkowa*, „Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi”, Seria Archeologiczna, Nr 15, 1968.
28. *Szczerbiec — The Polish Coronation Sword*, „The Journal of the Arms and Armour Society”, t. 6, Nr 6, 1966.

JERZY KMIECIŃSKI

1. *Bogato wyposażony szkieletowy grób kobiety z późnego okresu rzymskiego w Łodzi-Retkini*, „Sprawozdania PMA”, t. 4, 1951, z. 3 - 4.
2. *Zarys rozwoju osadnictwa okolicy i miasta Wąbrzeźna w starożytności i wczesnym średniowieczu*, „Studia urbanistyczno-historyczne”, 1954.
3. *Metodyka i organizacja archeologicznych badań ratowniczych na wielkiej budowie*, „Wiadomości Archeologiczne”, t. 20, 1954.
4. *Niektóre społeczne aspekty epizodu gockiego w okresie środkoworzymskim na Pomorzu*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego”, Nauki Humanistyczno-Społeczne, t. 12, 1959.
5. *Niektóre zagadnienia wędrowki Gotów w świetle wykopalisk w Węsiorach w pow. kartuskim*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego”, Nauki Humanistyczno-Społeczne, t. 8, 1958.
6. *Osadnictwo słowiańskie i ceramika „siva” na terenie Kujaw i Ziemi Łęczyckiej*, „Dawna Kultura”, r. III, 1955.
7. *Sprzęt rybacki i organizacja rybolowstwa w Gdańsku w XII i XIII w. w świetle prac wykopaliskowych w latach 1948 - 1951*, „Studia Wczesnośredniowieczne”, t. 3, 1955.

8. *Umocnienia grodu gdańskiego we wczesnym średniowieczu*, „Studia Wczesnośredniowieczne”, t. 3, 1955.
9. *Wędrówki Gotów na południe w świetle najnowszych badań archeologicznych*, „Z.O.W.”, 1949.
10. *Węsiory Wybudowanie 1, distr. de Kartuzy, dep. de Gdańsk, Pologne*, „Inventaria Archaeologica”, fasc. 4, 1960.
11. *Odry, cmentarzysko kurhanowe z okresu rzymskiego*, Łódź 1968.
12. *Cmentarzysko kurhanowe ze starszego okresu rzymskiego w Węsiorach w pow. kartuskim* (współ z M. Blombergową i K. Walentą), „Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi”, Seria Archeologiczna, Nr 12, 1966.
13. *Zagadnienie kultury tzw. gocko-gepidzkiej na Pomorzu wschodnim w okresie wczesnorzymskim*, Łódź 1963.
14. *Z problematyki migracji germańskich na ziemiach polskich*, „Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi”, Seria Archeologiczna, Nr 10, 1963.
15. *Problem of the Socalled Gotho-Gepidian Culture in the light of the recent research*, „Archaeologia Polona”, t. 4, 1962.
16. *Wenedowie a obcy przybysze w II w. p.n.e. do IV w.n.e.*, w: *Z przeszłości Pomorza Wschodniego*, Wrocław-Warszawa-Kraków, 1962.
17. *O sposobach ustalania chronologii prahistorycznej orki w Odrach w pow. chojnickim*, w: *Na granicach archeologii*, Łódź 1968.
18. *Rola kultur germańskich na wschód od Odry w pierwszych wiekach n.e. w świetle nowszych osiągnięć badawczych*, referat wygłoszony na I Międzynarodowym Kongresie Archeologii Słowiańskiej w Warszawie w 1965 r., Księga Pamiątkowa Kongresu t. 2, Wrocław-Kraków 1969.

JANINA KAMIŃSKA

1. *Materiały do poznania grodzisk i osadnictwa wczesnośredniowiecznego w Polsce środkowej*, „Z. O. W.”, 1950.

BARBARA LEPÓWNA

1. *Materiały z cmentarzyska w Zadowicach, pow. Kalisz (cz. II)* (współ z A. Abramowiczem), „Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi”, Seria Archeologiczna, Nr 2, 1957.
2. *Wczesnośredniowieczne znaki garncarskie ze st. 1 w Gdańsku*, w: *Gdańsk Wczesnośredniowieczny*, t. 1, 1959.

HENRYK WIKŁAK

1. *Cmentarzysko kultury lużyckiej z II i III okresu epoki brązu w miejscowości Stobnica, pow. Piotrków Trybunalski*, „Przegląd Archeologiczny”, t. 10, 1958.

2. *Cmentarzysko szkieletowe z XII - XIII wieku w Poddębicach*, „Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi”, Seria Archeologiczna, Nr 5, 1960.

3. *Obuwie gdańskie z X - XIII wieku*, w: *Gdańsk Wczesnośredniowieczny*, t. 3, 1960.

TERESA TRĘBACZKIEWICZ-OZIEMSKA

1. *Cmentarzysko wczesnośredniowieczne we wsi Psary, pow. Piotrków Trybunalski*, „Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi”, Seria Archeologiczna, Nr 9, 1963.

2. *Rola kapłanów pogańskich w życiu Słowian Połabskich*, „Acta Archaeologica Lodziensia”, Nr 17, Łódź 1968.

MARIA MAGDALENA BLOMBERGOWA

1. *Cmentarzysko kurhanowe ze starszego okresu rzymskiego w Węsiorach w pow. kartuskim*, „Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi”, Seria Archeologiczna, Nr 12, 1966 (współ z J. Kmiecikiem i K. Walentą).

2. *Osada kultury trzcinieckiej w Kurzej, pow. Kalisz*, „Fontes Archaeologici Posnanienses”, t. 19, 1968.

3. *Cmentarzysko z prostokątnymi ogrodzeniami kamiennymi w Woli Błędowej pow. Brzeziny*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego”, Nauki Humanistyczno-Społeczne, Seria I, t. 60, 1969.

URSZULA GRAŻYNA DMOCHOWSKA

1. *Stan badań nad kulturą czerniachowską*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego”, Nauki Humanistyczno-Społeczne, Seria I.

2. *Wielkie budowle epoki żelaza na terenie Europy północnej i środkowej*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego”, Nauki Humanistyczno-Społeczne, Seria I, t. 60, 1969.

ANDRZEJ NOWAKOWSKI

1. *Osada wczesnośredniowieczna na st. 5 w Radziejowie*, „Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi”, Seria Archeologiczna, Nr 9, 1964 (współ z L. Gabalówną).

2. *Badania pobojuwisk z wojny trzynastoletniej pod wsią Świecino w pow. puckim*, „Pomerania Antiqua”, t. 2, 1968.

3. *Opowieść lat doczesnych jako źródło dla historii wczesnoruskiego uzbrojenia*, „Acta Archaeologica Lodziensia”, t. 17, 1968.

KRZYSZTOF WALENTA

1. *Cmentarzysko kurhanowe ze starszego okresu rzymskiego w Węsiorach*

w pow. kartuskim, „Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi”, Seria Archeologiczna, Nr 12, 1966 (współ z J. Kmiecickim i M. Blombergową).

2. *Odry, cmentarzysko kurhanowe*, Łódź 1967 (współ z J. Kmiecickim i L. Kajzerem).

DZIAŁALNOŚĆ KOŁA NAUKOWEGO STUDENTÓW ARCHEOLOGII

Koło Studentów Archeologii, dawniejsze Koło Miłośników Prehistorii Studentów Uniwersytetu Łódzkiego powstało tuż po założeniu Katedry. Pierwszym jego prezesem był student archeologii A. Gardawski. Działalność tego Koła ściśle wiązała się z problematyką badawczą podejmowaną przez Katedrę. Zwłaszcza wycieczki terenowe były realizowane wspólnie, co wynikało też z faktu, że niektórzy ze studentów — członków Koła — byli jednocześnie pracownikami Katedry. Liczne zwiady terenowe umożliwiał fakt posiadania samochodu terenowego zwanego „Mamutem”. W latach 1951 - 1956, w związku z zawieszeniem rekrutacji na archeologię, Koło przestało funkcjonować i zostało reaktywowane dopiero w roku 1957 pod nazwą Koło Naukowe Studentów Archeologii. Bezpośrednią opiekę objął nad nim doc. dr J. Kmiecicki. Od tego czasu działalność Koła jest bardzo ożywiona. Regularnie odbywają się zebrania naukowe, członkowie Koła czynnie uczestniczą we wszystkich zjazdach i seminariach studenckich kół naukowych. Wchodzą również w skład kierownictwa Komitetu Koordynacyjnego Studenckich Kół Naukowych.

Do dużych osiągnięć należy zorganizowanie w Łodzi w 1969 r. (pod kierunkiem Katedry) Międzynarodowego Seminarium Studentów Archeologii poświęconego problematyce kontaktów kulturowych krajów bałtyckich. W seminarium brali udział studenci archeologii z ZSRR, NRD, Finlandii, Szwecji, Norwegii, Danii.

Studenci uczestniczą w pracach Katedry przy rozwiązywaniu niektórych problemów badawczych, opracowywaniu materiałów wykopaliskowych, wykonywaniu pomocy naukowych. Biorą też udział w akcji popularyzacyjnej, wygłaszając odczyty w różnych środowiskach w województwie łódzkim. Znaczny jest też ich udział w pracach terenowych Katedry i innych instytucji archeologicznych ośrodka łódzkiego. Systematycznie prowadzą też samodzielnie badania zwiadowcze lub ratownicze na zlecenie Muzeów Regionalnych i Konserwatora Zabytków Archeologicznych.

Dużą zasługą Koła jest zorganizowanie w 1968 r., przy współudziale Katedry i Zrzeszenia Studentów Polskich, pod opieką doc. dr J. Kmiecickiego, Międzynarodowego Studenckiego Obozu Archeologicznego w Odrach, pow. Chojnice. Uczestniczyli w nim studenci z ZSRR, NRD, Danii, Szwecji, Norwegii.

Stanowiska badane przez Katedrę Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego

Objaśnienie znaków na mapie

1 — grodzisko, 2 — osada nieobronna, 3 — cmentarzysko, 4 — pozostałe rodzaje stanowisk, 5 — obszary objęte badaniami powierzchniowymi.

Wykaz stanowisk: 1. Behcice, pow. Łask, k. lużycka, r. 1948. 2. Bełchów, pow. Łowicz, k. grobów podkloszowych, r. 1960, U. Dmochowska. 3. Brześć Kujawski, pow. Włocławek, wielokult., głównie k. lendzielska, r. 1952, — dr K. Jażdżewski. 4. Brzozówka, pow. Turek, okr. późnolatański, r. 1946, 5. Czerwień, pow. Hrubieszów, wcz. średniowiecze, r. 1948 - 1954. 6. Czyżów, pow. Bełchatów, okr. rzymski, r. 1964 - 1965, — U. Dmochowska. 7. Dobrzewino, pow. Puck, k. pomorska, r. 1948. 8. Gdańsk, wcz. średniowiecze, r. 1948 - 1954, — K. Jażdżewski. 9. Gostynin, wcz. średniowiecze, r. 1948. 10. Józefów, pow. Kutno, okr. rzymski, r. 1957. 11. Komorno, pow. Koźle, wielokult., głównie okr. późnorzymski, r. 1969, — M. Blombergowa. 12. Kuczyna, pow. Włocławek, k. amfor kulistych, r. 1948. 13. Lubiszewo, pow. Nowy Dwór Gdański, okr. rzymski i wcz. średniowiecze, r. 1967, — J. Kmiecinski. 14. Lutomiersk, pow. Łask, wielokult., r. 1949, — K. Jażdżewski. 15. Lutomiersk, pow. Łask, wcz. średniowiecze, r. 1949, — K. Jażdżewski. 16. Mnich, pow. Kutno, okr. rzymski, r. 1966, — M. Blombergowa. 17. Nowe Dobro, pow. Chełmno, k. pomorska, r. 1948. 18. Odry, pow. Chojnice, okr. rzymski, r. 1962 - 1968, — J. Kmiecinski. 19. Piekło Dolne, pow. Kościerzyna, okr. rzymski, r. 1959, — J. Kmiecinski. 20. Poddębice, wcz. średniowiecze, r. 1955, — H. Wiklak. 21. Podlesice, pow. Zawiercie, schronisko skalne, paleolit., r. 1952. 22. Przywóz, pow. Wieluń, okr. rzymski, r. 1964, — K. Jażdżewski. 23. Psary, pow. Piotrków Trybunalski, wcz. średniowiecze, r. 1960 - 1961, — T. Trębczakiewicz. 24. Raciąż, pow. Tuchola, średniowiecze, r. 1969, — J. Kmiecinski. 25. Sarnowo, pow. Włocławek, k. pucharów lejk., r. 1950 - 1951, — K. Jażdżewski. 26. Świecino, pow. Puck, pobożowisko, średniowiecze, r. 1964 - 1968, — A. Nadolski. 27. Tezew, k. pomorska, r. 1948. 28. Tuchola, zamek i miasto, średniowiecze, r. 1969, — J. Kmiecinski. 29. Węsiory, pow. Kartuzy, okr. rzymski, r. 1955 - 1963, — J. Kmiecinski. 30. Węsiory, pow. Kartuzy, ep. brązu, r. 1961 - 1962, — J. Kmiecinski. 31. Węsiory, pow. Kartuzy, k. pomorska, r. 1957, — J. Kmiecinski. 32. Wolbórz, pow. Piotrków Tryb., ep. brązu, r. 1958. 33. Zakopane, szalasy pasterskie, nowożytny, r. 1966 - 1969. 34. Żarnowiec, pow. Puck, grób Raveneka (?), średniowiecze, r. 1966, — A. Nadolski. 35. Małecz, pow. Tomaszów Mazowiecki, poszukiwanie grobu Frycza Modrzewskiego, r. 1957.

